

CAPUT XXI.

De prima Canonis oratione.
I. Prima Canonis oratio est *Te igitur Clementissime Pater*, eaque continuatur usque ad alteram orationem *Hanc igitur oblationem*; neque enim *Memento*, et *Communiantes* diversae orationes sunt, sed eiusdem primae orationis partes, ut clare patet ex ipsa clausula: *Per eundem Dominum nostrum*. In hac prima oratione preces diriguntur Deo Patri. Licet enim Sacrificium Divinae Trinitati offeratur, tamen, exceptis aliquot precibus, quae Trinitatem respiciunt, ut sunt *Suscipe Sancta Trinitas*, et *Placeat tibi Sancta Trinitas*, reliquae omnes iuxta perpetuam Ecclesiae consuetudinem ad Deum Patrem per Filium in unitate Sancti Spiritus diriguntur. Orat Sacerdos in hac prima oratione pro universa Ecclesia toto orbe diffusa. Semper quippe fixum id statutumque maioribus nostris fuit, ut indesinenter adprecarentur pro Ecclesiae incolumitate, pace, ac sanctitate. Ad summos Pontifices quod spectat, fuit hic antiquissimus mos, ut eorum praecepit fieret ab Catholicis Ecclesiis inter Missae Sacrificium ob catholicae communionis vinculum, quod in illis velut in centro, ut loquuntur Patres, contineri semper creditum fuit. *Unitas Sacerdotalis*, ut ait S. Cyprianus, a Petri Cathedra exorta est. Nec sane quisquam iure negaverit, in Ecclesia Orientali de Summo Pontifice olim mentionem fieri consueuisse. Teste enim Nicephoro Lib. 16. cap. 17, primus, qui ausus est Papae nomen (tunc erat Felix II.) a sacris Dypticis expungere, fuit saeculo V. Acacius Constantinopolitanus Episcopus. Nemo autem ipsum id tentaverat, licet in eo throno plures Episcopi haeretica labe infecti sedissent. In Ecclesia Alexandrina idem ausus est impius Dioscorus adversus Leonem Magnum. Post Acacium nomen Pontificis in Liturgiis repositum est; ast intermissa iterum est haec consuetudo propter Photii schisma. In Ecclesia Occidentali initium o-

randi pro Summo Pontifice indicari non potest: ostendi vero possunt leges, quibus ea consuetudo restituta, vel malus usus sublatus, vel repressa audacia praetermittendi nomen Romani Pontificis, ut patet ex Concilio Vasensi an. 529., ex Papa Pelagio in Epistola ad Episcopos Etruriae, ubi eos de omissione Pontificis in Canone redarguit, et ex Ennodio Papiensi, qui Symmachum probat verum, et legitimum Papam, et spurium Laurentium ex eo, quod nomen Symmachi in actione sacri Mysterii semper recitatum fuerit. Hinc quoties actum est de unione utriusque Ecclesiae, id semper inter caetera statutum fuit, ut nomen Papae in Sacrificio recitaretur. A Christo Domino nonnulli viri docti hunc ritum derivant, qui in Coena rogavit pro Petro, ut non deficeret fides illius. Ita Thomas Waldensis, et ex ipso Gavantus part. 2. tit. 8. Rub. 2.

II. In eadem prima Oratione mentio fit etiam Episcopi iuxta praeceptum Apostoli ad Hebreos Caput XIII. qui orandum ait pro Episcopis: *Ipsi enim per vigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri*. De Episcopis autem ad altare inter Missarum solemnia nominandis illustris est S. Gregorii locus Lib. III. Epist. XXXVII. Omnia ferme vetustissima exemplaria sacri Canonis Missae, post Romanum Pontificem, nomen *Antistitis* designant, quod quidem nomen Florus, et antiquiores Expositiones Missae commemorant. Antistitum mentio a Graecis hoc ordine fit. Presbyter pro suo Episcopo orat, Episcopus pro Archiepiscopo seu Metropolita, is vero pro Patriarcha. Orat etiam pro Rege, ex Apostolica traditione, praecipiente Paulo I. ad Timotheum cap. 2. ut fiant orationes pro Regibus, et omnibus qui in sublimitate sunt. *Sacrificamus pro salute Imperatoris*, ait Tertullianus ad Scapulam cap. 2. sed *Deo nostro, et quo modo praecepit Deus pura prece*. Idem hoc argumentum fusius prosequitur in Apologetico cap. 30. et 31. Et Dionysius Alexandrinus apud Eusebium Lib. 7. Hist. cap. 11. *Nos unctionem Deum rerum omnium opificem, qui Valeriano et Galieno sacratissimis Augustis Imperium tradidit, colimus*. Huic

continuas preces offerimus pro Imperio illorum, ut stabile et inconcussum permaneat. Consonant Justinus Martyr *Apolog.* 2. Melito Sardianus in libro pro Christianis ad Antoninum Imperatorem, quem laudat Eusebius Lib. 4. *Hist.* cap. 26. Athenagoras in fine suae legationis. Imo eliam pro Constantio Imperatore haeretico Liturgicas preces habitas testatur Athanasius in Apologia ad ipsum Constantium. Sequitur: *et omnibus Orthodoxis, atque Catholicae et Apostolicae Fidei cultoribus.* Quae verba desunt in antiquo Ordine Romano, et in Libro Sacramentorum S. Gregorii, itemque in vetusto Missali Vaticano. Sed merito addita esse, nec superflua censert, ex eo evidens sit, quod per ipsa omnes vivi generaliter commemorantur: at in sequentibus *Memento Domine* offerentium dumtaxat commemoratione proprie fit, et ibi olim ex sacris tabulis quorundam nomina legebantur, ut mox videmus.

III. Postquam oravit Sacerdos pro universa Ecclesia, et singillatim pro Summo Pontifice, pro Episcopo pro Rege, et pro omnibus fidelibus, elevans et iungens manus Sacerdos dicit: *Memento, Domine, famulorum famularumque tuarum.* Haec precandi formula per verbum *Memento* consonat cum Sacra Scriptura: in Psalmo enim 105. legitur: *Memento nostri, Domine, in beneplacito populi tui.* Haec formula orandi per verbum *Memento* extat in omnibus Liturgiis Jacobi, Marci, Basili, Chrysostomi, et aliorum, et in quibusdam saepius repetitur. Prima haec Oratio Canonis, eiusque praesertim pars, quae incipit *Memento,* in Missalibus quibusdam manuscriptis appellatur *Oratio supra diptycha;* ex quo nobis sese offert occasio quaedam hue afferendi de Diptycis. Diptycha itaque ecclesiastica nihil aliud erant, quam chartacei, seu membranacei, Codices, in quibus Episcoporum, et aliorum Catholicae Ecclesiae fidelium nomina erant inscripta, et in hoc distinguebantur a profanis Diptycis, quibus novi Consulis nomen aureis characteribus singulis annis scribebatur. Sic vero appellabantur a διπτύχη bis et πτυχία, ob géminas tabulas, quarum una comprehendebant fidelium viventium nomina, altera defunctorum. Tria erant Di-

ptycorum genera, quibus scriebabantur nomina in singulis Ecclesiis. Primum erat peculiare Episcoporum, eorum praesertim qui illam Ecclesiam rexerant, dummodo probitate ac sanctis moribus claruissent. Secundum vivorum, in quibus eorum nomina descripta erant, qui adhuc viventes dignitate aliqua, vel beneficiis illi Ecclesiae collatis conspicui, aut alio titulo benemeriti erant. In his primo loco Romanus Pontifex, tum alii Patriarchae, et proprius Antistes, ac reliqui Clero adscripti recensebantur: postea Imperator, Princes, Magistratus, et populus fidelis. Tertium erat mortuorum, qui in Catholica communione decesserant. Usum vero Diptycorum, eorumque lectio intra Missarum solemnia iam inde a primis saeculis invaluit. Quod autem spectat ad primum genus pro solis Episcopis cum opinione sanctitatis vita functis, eam inscriptionem speciem quamdam habuit Canonizationis, seu Beatificationis. Ideo Ecclesia sollicite semper cavit, ne Sanctorum Episcoporum nomina ob quorundam pravorum hominum calumnias e sacris Diptycis expungerentur. Haec enim expunctio poena erat illis solis irrogata, qui vel a fide defecerant, vel ob aliquod crimen a communione fidelium submoti erant; eiusque rei exemplum videre est in Acacio Patriarcha Constantiopolitano; item in Cyro, Sergio, Paulo, Pyrrho, et Petro, qui in sexto Generali Concilio, nempe in Constantiopolitano tertio, sub Agathone, ut scribit Anastasius Bibliothecarius, ob haeresim e diptycis ablati sunt.

IV. Licet autem in summa veneratione apud fideles essent ecclesiastica Diptycha, quippe quae inter sacra Mysteria exponebantur, ut ex Liturgiis SS. Basili, et Joannis Chrysostomi constat, non tamen omnia fidelium, tam vivorum, quam defunctorum nomina in Diptycis scripta legebantur, sive a Diacono, vel Subdiacono, ut nonnullis perperam visum est; ad eam siquidem prolixam tot nominum recitationem, praesertim post Fidem iam ubique terrarum propagatam, nec menses fortasse, aut anni sufficerent, maxime in Urbibus, quae numerosi admodum populi multitudinem continerent, ut optime no-

tat Cardinalis Bona, et post ipsum alii; sed delectus habebatur, atque eorum dumtaxat nomina publice e Diptycis Diaconus recensebat, qui inter caeteros aliqua speciali nota praeeminebat, facta de reliquis generali tantummodo commemoratione. Hic usus quo tempore omitti coeperit, incertum est. Remigius Antisiodorensis qui saeculo Christi decimo vivebat, in *Expositione Missae ita loquitur*: *Etiam hodie Romana Ecclesia recitat nomina ex diptycis.* Addè vulgatum Alcuinum qui de *Divinis Officiis* cap. XL. eadem confirmat. In Sacramentario quoque Vaticano Saeculi XII. a Cardinali Bona saepe laudato, ad *Memento vivorum*, praescribitur, ut vivorum nomina dicantur, et item ad *Memento defunctorum*, nomina eorum dicantur. Exinde sensim obliterata est huiusmodi consuetudo, et mente tantum eorum nomina, tam vivorum, quam defunctorum recenseri a Sacerdote cooperunt. De Diptycis, qui scripserint, longe omnes superavit Eminensissimus Cardinalis Norisius in *Dissertatione Historica de Synodo V. cap. V.* De Diptycis autem sive sacris, aut profanis multa doce congregavit Rosweidus, in *Onomastico ad ritas Patrum*; Stephanus Baluzius, ad *Capitularia Regum Francorum* col. 1129.; Alexander Willelmus, in suo opere, quod inscrisit: *Diptycon Leodiense*; et doctissimus Gori, in opere cui titulus: *Thesaurus veterum Diptycorum*, et Donatus, de *Diphycis*.

V. Progredimur deinde ad commemorationem Sanctorum: *Communicantes, et memoriam venerantes*. Haec verba sunt pars primæ Orationis in Canone, et coniunctio nem habent cum illis: *Supplices rogamus, et petimus, et offerimus.* Sensus vero hic est, ut significet unionem Sanctorum, qui sunt in Coelo, cum fidelibus, qui degunt in terris, pro quibus fundit preces Ecclesia. Illud *Communicantes*, Amalarius, et Alcuinus referunt ad Communionem cum Sanctis, ut sensus sit: *Offerimus hoc Sacrificium, communicantes memoriis Sanctorum, et eosdem Sanctos venerantes.* Usus autem eommemorandi Beatissimam Virginem, et Sanctos in Missa, omnium Ecclesiæcum im memorabili consuetudine comprobatur, ut patet ex ea-

rum Liturgiis. Cyrus Hierosolymitanus sacram Synaxis describens *Catech. V. Mystagogiea* asserit Sacerdotem memoriam in ea facere SS. Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, ut Deus orationibus illorum, et deprecationibus suscipiat preces nostras. De hoc usu verba facit Augustinus Lib. de *Virginitate* cap. 45.; et Serm. 17. de *verbis Apostoli*.

VI. In Canone Romano post Beatissimam Virginem, et Apostolos, Martyres duodecim nominantur. Confessorum nulla fit mentio, vel quia Martyres passionem, et mortem Domini exhibent, quae in hoc Sacrificio representatur; vel quia Canon, editus est antequam Confessorum memoria celebraretur, de quibus silent tribus prioribus saeculis Ecclesiastica monumenta. Fuit autem vetus mos in Ecclesia Graeca, et etiam Latina, Menardo teste *Notae in Sacramentarium* pag. 15., ut hoc loco recitaretur nomen Sancti illius, cuius ea die memoria, seu festum celebraretur. Quare in nonnullis Ecclesiis nomina quaedam recitari, praeter nomina Apostolorum, et Martyrum cooperunt, quae adhuc in vetustis Codicibus Sacramentorum supersunt. Hinc factum est, ut in nonnullis solemnioribus diebus, etiam nunc peculiaria quaedam ad Communicantes intermixta legamus, ad illius celebritatis memoriam recolendam, ut in nocte ac die Natalis Domini, in Epiphania, in Paschate, Ascensione, et Pentecoste. Certae etiam formulae diebus memoratis, quales nunc ad *Communicantes*, statutis diebus, legimus, habentur in Sacramentario S. Gregorii, editionis Pameliana, et Romanae. De S. Mathia Apostolo nulla hoc in loco habetur commemoration, bene tamen de S. Paulo, quamvis de eodem fere tempore similem cum hoc sortitus sit gradum. Rationem esse volunt, quod Sanctus Mathias non sit de eorum numero, quos Salvator per seipsum elegit, et Apostolos nominavit; non ita S. Paulus, qui per ipsum Dominum, Apostolico gradu adjunctus fuit; cui rationi altera accedit, quod S. Paulum a S. Petro nonquam seiungat Ecclesia. In antiquis Missalibus additum est nomen S. Martini, quia primus inter Confessores festive coli atque proprio officio honorari coepit.

VII. Hic autem observatione dignus est titulus *infra actionem* in Missalibus ante *Communicantes* praescribi solitus: quod quidem idem est ac *intra Canonem*, posito *infra pro intra*. Quod usurpatum ab mediis aevi Scriptoribus saepe fuit. Namque *actio* etiam Canon olim dictus fuit. Cur autem titulus ille in Canonem irrepserit, docet Petrus Le Brun tom. I. parte IV. art. IV.; eum nempe primo praefixum fuisse sex illius specialibus *Communicantes* Paschatis, Ascensionis, Pentecostes, Natalis, Epiphaniae, quintaeque feriae maioris hebdomadae, ut videre est in Sacramentario Gelasiano, atque Gregoriano; mox eundem titulum librariorum inscrita velut iure suo communi etiam *Communicantes* praenotatum. Omittendum autem non est, quaedam antiqua Sacramentaria pro *infra actionem*, habere in *fractione*. Ita duo Anglicana Sacramentaria, sex MSS. Missalia Monasterii Gemmetensis, multaque practerea, quae vidiisse testatur Edmundus Martene.

VIII. Atque ea sunt, quae primae Canonis Orationi illustranda opus esse putavimus. Reliquum est, ut actiones praecipuas commemoremus, quae cum hac prima oratione coniunguntur, ut osculum Altaris, manus iunctas, terna Crucis signa super Hostiam et Calicem, cum Sacerdos dicit *haec dona, haec munera, haec Sancta Sacrificia illibata*. Disciplina Altare osculandi sub initio huius orationis vetus est, et de hoc ritu loquitur Durandus. De ternis illis signis, quae super Hostiam et Calicem ducuntur in modum Crucis, cum Sacerdos dicit *haec dona etc.* pane et vino nondum consecratis, dicimus veras esse benedictiones, quibus Dei invocatur Omnipotentia, ut oblata in Corpus et Sanguinem Jesu Christi convertat. Benedictiones flunt signo Crucis exhibito, ut semper Redemptoris nostri Passio animis nostris obversetur. Ducuntur tria Crucis signa ad indicandum, quod maximum hoc Mysterium a SS. Trinitate perficitur, ut in tertia parte *Summae Christianae* q. 51. explicat Merbesius. Novatores reprehensione digna haberi dicunt illa verba *haec dona, haec munera, haec sancta Sacrificia illibata*: Luthe-

rus ea verba *dona, munera, Sacrificia* idem significare putat; unde censem superflua. Censem pariter absurdum vocare *Sacrificia sancta et illibata* panem et vinum ante consecrationem. Verum perperam haec opponuntur. In primis repetitio eiusdem rei praesertim diversis vocibus multum conferunt ad affectum explicandum: hinc repetitionibus huiusmodi abundant non solum Liturgiae Basilii, et Chrysostomi, sed etiam sacri Codices in Psalmis praesertim, et Canticis, ut notat Bellarminus. Deinde voces *dona, munera, et Sacrificia* falso dicuntur synonymae. *Dona*, dicuntur, quae a Deo ad hominem profluunt. *Munera*, quae ab homine redeunt ad Deum: ab utrisque differunt *Sacrificia*. *Panis et vinum* ante Consecrationem dicuntur *Sacrificia*, quia iam parata sunt in *Sacrificii* materiam. Ita in Lege veteri Ovis adhuc vivens dicebatur *Sacrificium*. Dicuntur *sancta, et illibata*, quia iam per priorem oblationem Divino usui dedicata sunt.

CAPUT XXII.

De secunda Canonis oratione.

I. Canonis Oratio secunda initium habet ab his verbis: *Hanc igitur oblationem*. In hac Oratione quatuor a Deo postulat Sacerdos, primo ut oblationem nostram ipse placatus accipiat; secundo ut dies nostros in sua pace disponat, deinde ut ab aeterna damnatione nos eruat, ac denique ut in Electorum grege nos numeret. Quae Innocentius III. Lib. 3. *Mysteriorum Missae* cap. 11. devote ac luculenter illustrat. Haec Oratio in pervigiliis Paschatis, et Pentecostes, ac per totam octavam harum solemnitatum variatur, et quaedam in ea adduntur pertinentia ad illos, qui his diebus baptizabantur. In pervigiliis Paschatis et Pentecostes iuxta veterem disciplinam Catechumeni baptismō abluebantur, et vestibus albis amicti aderant incruento Sacrificio Missae pro ipsis specialibus oblato, et sacram Eucharistiam suscipebant. Variabatur etiam, teste Bona, in Missa Dominicae III. Qua-

dragesimae, facto serutinio electorum, Feria V. in Coena Domini, in sacris Ordinibus conferendis, in dedicatione novae Basilicae, in Actione nuptiali, et aliis. Varias hasce formulas ex Codice Gelasiano desumptas, primus vulgavit in Libris *Rerum Liturgicarum* Cardinalis Bona. Quae fere omnes precatio[n]es: *Hanc igitur etc.* formulae in Codice Gelasiano recensentur, et etiam in Sacramentario Gregoriano editionis Pamelii, et Romanae leguntur, eae nunc etiam in Missali Romano retinentur.

II. Dum Sacerdos hanc Orationem dicit, tenet manus extensas super Hostiam et Calicem, donec ad illa verba pervenerit per *Christum Dominum nostrum*, ubi manus jungit. Causas huius extensionis varias esse varii dicunt. Joannes Serranus ait, per illam manuum expansionem indicari divinam protectionem, seu efficaciam gratiae, quae in Oratione postulatur. Bossuetus in *Tractatu de Orationibus Missae* observat morem fuisse in Lege veteri, ut super victimam imponeretur manus, et hoc indicium erat Sacerdotem coniungi cum victima, et cum ea Deo consecrari; hinc ait ob eamdem causam Sacerdotem super Hostiam et Calicem quem consecratus est, manus extendere. Plura in huius sacri ritus illustrationem profert Franciscus Pouget *Institutiones Catholicae* tom. 2. pag. 858.

CAPUT XXIII.

De tertia Canonis oratione.

I. Tertia Oratio Canonis (1) ab illis incipit verbis: *Quam Oblationem tu, Deus, in omnibus;* quae Oratio usque ad finem Consecrationis continuatur. Ea verba *Quam oblationem* concinne explicat Paschiasius in Libro de *Corporie et Sanguine Christi* cap. 12. citatus sub nomine Augustini a Gratiano de *Consecratione* dist. 2. c. 72. Ait igit[ur]

(1) Bona, *Rerum Liturgicarum* cum notis Roberti Sala. Lib. II. cap. XII. et seqq.

tor, rogamus hanc oblationem benedictam, per quam nos benedicamur: adscriptam, per quam nos omnes in coelo adscribamur: ratam, per quam in visceribus Christi censeamur: rationabilem, per quam a bestiali sensu exuamur: acceptabilemque facere dignet: quatenus, et nos per hoc quia in nobis displicimus acceptabiles in eius unico filio simus. In hac Oratione Ecclesia petit, ut fiat panis et vini transubstantiatio in Corpus et Sanguinem Christi. Haec petitio absurda videtur haereticis; absurdum est enim petere a Deo, quod certe novimus futurum esse. At futile oppositio. Etiam Christus sciebat se glorificandum a Patre: nihilominus Joann. 17. Deum Patrem deprecatus est, ut se glorificaret. Etiam veteres Patres sciebant certo venturum Messiam, nihilominus adventum Christi in carne magnis precibus sollicitabant. Insuper cum sancto Thoma advertimus, ibi non petere Sacerdotem, ut impleatur consecratio; haec enim proculdubio semper fit, cum Mysterium ritu debito celebratur; sed petere ut nobis fiat fructuosa.

II. De quinque Crucis signis, quae in hac tertia Oratione fiunt, loquitur S. Bonaventura in *Expositione Missae*, et ait: *per quinque dicta signa indicari Christum, qui secundum carnem in quinque sensibus passus est, in visu, cum illi velata est facies, in auditu, cum est irrisus, in gustu cum fel, et acetum ei propinatum est, in odoratu ex tetro corruptorum corporum odore, cum in Calvario monte Crucis affixus est; in tactu cum eius transfixi sunt pedes et manus.* Durandus censet semel Crucis signum duci super Hostiam, et semel super Calicem, vel ad significandas duas naturas, quas Jesus Christus unione hypostatica in se copulavit, vel ut intelligamus, Christum esse passum anima et corpore.

III. Plures actiones tamquam factae a Christo in hac Oratione commemorantur. Proxime post hanc orationem fit consecratio per Verba Iesu Christi. In Liturgiis Graecorum forma haec est: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis frangitur. Hisce Jacobus et Marcus addunt, et datur, sive distribuitur in remissionem peccatorum.* In Missali

Mozarabico legitur: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur.* In Libris tamen Sacramentorum qui Ambrosio tribuuntur Lib. IV. cap. 5. ista forma consecrationis legitur: *Hoc est enim corpus meum quod pro multis confringetur.* Integra formula, qua vinum consecratur ex Evangelistis accepta est, his vocibus additis, *aeterni, et Mysterium Fidei:* quae in Liturgiis Graecorum non extant. Haec verba *Mysterium Fidei* non sunt in Ordine Romano; sunt tamen in omoibus antiquissimis Missali bus MSS.

IV. Latini peracta consecratione, Graeci paulo ante communionem, ut constat ex Liturgiis Jacobi, Basilii, et Chrysostomi, Corpus Dominicum, et Calicem elevant, ut a populo adoretur. Ab antiquo tempore Graecos ita fecisse, eruditi ostendunt. Graecorum mos elevandi Hostiam et Calicem paulo ante communionem viget etiam apud Armenos. Ritus elevationis habet exemplum in veteri Lege, nam passim legimus partem victimae a Sacerdotibus elevatam coram Domino, Exodi c. 29. Levit. c. 7. v. 23. Altior nunc disquisitio venit, an ritus elevandae Hostiae et Calicis a primis Ecclesiae saeculis originem ducat. Joannes Stephanus Durandus Lib. II. cap. XL. de ritibus Ecclesiae Catholicae et alii, ab ipsis Ecclesiae incunabulis Eucharistiam post consecrationem in altum tollere, et populo ostendere, consuetum fuisse docent, testimonis ex Patribus, ac Graecis Liturgiis de promptis, quae ut recte monet Eminentissimus Bona, de Latinis ritibus nihil probant. Certum est, hunc morem non fuisse a Latina Ecclesia receptum ante Saeculum XI. Id ostendit silentium omnium Ordinum Romanorum, Alcuini, Amalarii, Walafridi, Micrologi, Remigii Antisiodorensis, Hori Lugdunensis. Isti omnes ritus Missae accurate descriperunt; nullam tamen faciunt elevationis mentionem. Mabillonius in Commentariis ad Ordinem Romanum, putat in Gallia fieri coepisse elevationem Hostiae, et Calicis circa dimidium saeculi XI. Elevatio haec tum Hostiae, tum Calicis post consecrationem coepit iuxta Le Brun, et alias fortasse saeculo XI.,

quum realem in Eucharistia Christi praesentiam negare ausus est Berengarius. Sub initio utriusque elevatio facta est in quibusdam Ecclesiis, in quibusdam vero Hostiae tantummodo: ast deinde disciplina elevandi utrumque ab omnibus Ecclesiis amplexa est. Introducta disciplina elevandi post Consecrationem Hostiam et Calicem, inventus etiam est mos pulsandi in elevatione campanulam, ut sic mentes fidelium ad Orationes excitarentur. Exemplum est in veteri Testamento. Levitae tempore Sacrificii tubas argenteas clangebant, ut earum sonitu populus provocaretur ad adorandum. Quaedam Galliarum Ecclesiae, dum elevatio fiebat, canere solebant eos versiculos: *O salutaris Hostia.* Hic mos inductus est ab eius Regni Episcopis, rogante Ludovico XII. ad implorandam opem Dei in bellis. De elevatione eiusque causis verba facit S. Bonaventura, agens de *Mysteriis Missae*, ubi huius cæremoniae plures morales, et mysticas rationes adducit.

CAPUT XXIV.

De quarta Canonis oratione.

I. Tertia oratione verbis conclusa: *Haec quotiescumque feceritis etc.*, apposita sequitur quarta oratio *Unde, et memores* quae usque ad *Memento* prosequitur. Oratio antiqua est, et extat in Libro quarto de Sacramentis apud Divum Ambrosium. Extat etiam in Liturgia Chrysostomi, licet non iisdem verbis, tamen in eadem substantia expressa. In ea, qua nos utimur, dicitur *sed et plebs tua sancta, fidelis scilicet, et in Ecclesiae gremio consistens: Sancta, non quidem actu, cum non omnes sint Sancti, sed vocatione, debito, et professione: quae vel praesens adest Sacrificio, vel unitate Ecclesiae ubique degens, particeps est Sacrificii.* Sicut ante consecrationem petebat Sacerdos, ut materia fieret *benedicta, adscripta et rata;* sic et consecrata Hostia, nempe Christus, offertur aeterno Patri ut Hostia *pura, sancta, et immaculata.* *Pura* ad differentiam *Sacrificiorum Gentium*, quae impura